

KMETOVALEC.

Glasilo c. kr. kmetijske družbe vojvodstva kranjskega.

Ureduje Gustav Pirc, tajnik družbe.

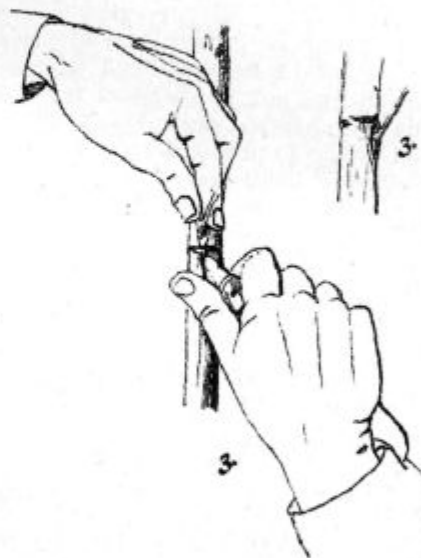
Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. — Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a neudje plačajo s poštnino vred 2 gl. na leto. Naročila naj se pošiljajo c. kr. kmetijski družbi, ali pa dotičnim podružnicam.

Štev. 13.

V Ljubljani, 1. julija 1885.

Leto II.

Okulovanje ali požlahtnovanje z očesom.

Resal Gustav Pirc

Požlahtnevanje drevja samo z enim očesom (popom) ali kakor se sploh imenuje „okulovanje“ smé se smatrati najboljšim načinom požlahtnevanja. Prednost okulovanja mimo drugih požlahtnevalnih načinov obstoji v marsičem, posebno je pa povdarjati primerno majhno ranenje podlage (divjaka), hitra in cena izvršitev ter mala poraba za požlahtnevanje sposobnih očes. V večih drevesnicah ima pa okulovanje še to veliko prednost, da se dá to delo ravno takrat izvršiti, kedar je najmanj družega dela. Pri vsem tem dajo pa drevesca z okulovanjem požlahtnena najlepše in najmočnejše poganjke.

Za vspesno okulovanje je treba sočne podlage in cepičev. Kedaj je ta čas, se najbolje spozna na tem, če se dá ljubad divjaka rada odločiti od lesa ali pa če vršički podlaginih poganjkov ravno iztvorjajo nove liste. Okulovanje izvršuje se najbolje pri toplem vremenu; da so pa divjaki dobro sočni, priporoča se okopavanje zemlje in zalivanje divjakov pred okulovanjem.

Pri okulovanju rabi se nož, ki je navlašč za to delo prirejen. Okulovalni nož ima klino s primerno zavojem rezalom (pod. 1.) ter kratki klini podobno zagojzdo iz kosti, ki služi v privzdigovanje ljubadi, kakor je pozneje popisano.

Prvo delo okulovanja je prirejevanje očesa za okulovanje. To se zgodi na naslednji način. Naredi se eden do poldrug centimeter nad očesom cepiča z okulovalnim nožem poprečna zarezka skozi ljubad noter do lesa. Potem se prime nož bolj plošnato (glej pod. 2.) ter se zareže nekoliko više od prej storjene zareze in se potegne nož pod očesom tako, da se oko odreže ter da je ljubad pod očesom kake dvakrat daljši kot ljubad od očesa do prve zareze. Odrezano požlahtnevalno oko mora imeti na notranji strani (pod. 2.) še očesno zrno obdano od nekoliko lesa. Tako odrezano oko je potem najboljše dati do daljne porabe med ustnici, da se ne izsuši, kjer pa tudi ne sme sê slino v dotiko priti.

Drugo delo pri okulovanju je prirejevanje podlage ali divjaka. V ta namen naredi se na primeren mestu divjaku povprečna zarezka kolikor mogoče blizu kake mladike. Na to zarezko naredi se druga navpična zarezka. Obe zarezi morete iti do lesa ter imate skupaj podobo črke τ . Sedaj se vzdigneta z koščeno zagojzdo okulovalnega noža vogala ljubadi (glej pod. 3.) ter se vtakne z levo roko požlahtnevalno oko v tako napravljeno ljubadino špranjo, da zgornja vprečna zarezka očesa pride v enako visočino z vprečno zarezko na podlagi. Potem poveže se okulovano mesto z bombažev (pavolnato) nitko, pri čemur pa oko samo mora vedno prosto ostati ter k lesu dobro pritisneno biti, da zamore prirasti.

Okulovanje je dvojno, in sicer z ozirom na čas, v katerem se okuluje. Imamo okulovanje z živim in okulovanje s spečim očesom.

Z živim očesom se redkokrat okulava in to največ pri marelicah in murbah. Najboljši čas za to delo je mesec maj in začetek junija. Oko se vzame od lanskega poganjka, katero se odreže uže pozimi ter se hrani kje v senci v zemljo zakopano. S živim očesom izvršeno okulovanje mora še v tistem letu pognati, za to naj se pa potem, ko je oko uže prirastlo, odreže divjak nad oživelim očesom.

Najbolj navadno je okulavanje s spečim očesom, ki se ima vršiti v času od meseca julija do septembra. Vse vrste sadnega drevja dajo se na ta način požlahtniti. Za marelice, breskve, orehe, kutnje, ivančkova jabelka je ta požlahtnitev najboljša in najsigurnejša. Dober teden do deset dni po okulovanju se uže vidi,

ali se je oko prijelo ali ne. Po preteku tega časa namreč mora biti listov pecelj (glej pod. 3.) še zelen ter mora pri rahlem potipanju uže odpasti, kar vse znači, da se je oko prijelo. Če je pa listov pecelj uže suh ter se še trdno drži očesa, se pa okulovanje ni obneslo in treba je divjaka, ako je še dovolj sočen, na drugem primerenem mestu vnovič okulovati.

Stir do šest tednov po okulovanju treba je prerezati vezi in sicer z zarezo, ki se naredi na divjaku po dolgem, zadej za okulovanem mestom. Pri tem delu naj se kolikor mogoče malo rani ljubad.

S spečim očesom okulovanim divjakom odreže se v prihodnji spomladi vrh in sicer kakih osem do deset centimetrov nad zlahtnim očesom (pod. 4.) ter se ob enem ta ostali prostor med očesom in vrhom osnaži od vseh poganjkov in očes. To zadnje delo mora se tudi še pozneje večkrat izvršiti.

Ostali prostor med očesom in vrhom služi poganjku v podporo. Ako je poganjk 15 do 20 centimetrov visoko zrastel ter ne raste lepo na kvišku, priveže naj se k temu kosu divjaka (glej pod. 5.).

Veči poganjki, ki izrastejo iz korenine ali iz divjaka, morajo se skrbno odrezati. Na divjakih, kojih okulovanje se ni prijelo, ali koder se je odlomil poganjk iz zlahtnega očesa, pusti naj se najvišji, močni poganjk iz divjaka stati, ter naj se nad njim ves divjak proč odreže.

Na zlahtnem poganjku ne sme se prvo leto nič rezati, varuje naj se in oskrbuje, da zamore krepko brez vsake ovire rasti.

Kakor hitro je zlahtni poganjk spodaj trd postal (v juniju ali juliju) ter ima sposobnost, iz lastne moči lepo na kvišku rasti, odreže se divjak nad njim, in sicer v visokosti kot je v pod. 5. z črto ————— zaznamovano. To delo naj se skrbno izvrši, ter nastala rana s cepilno smolo zamaže. Če je vse prav izvršeno, zaceli se rana še v prvem letu.

O njivah po katerih je toča pobila.

Ako je toča potem šla, ko je žito uže odevetelo, preišče naj se, ali je klasje k tlam pribito, ali pa le pripogneau leži ter je še v vedni zvezi s korenino. V zaanjem slučajih pusti naj se njiva kakor je, če tudi nobena štibla kvišku ne stoji, kajti kmalu se prične pretakanje soka vnovič, klasje se vzdigne in slednjič žito vendar dozori, čeravno ne obilo, a vendar toliko, da je škoda izdatno manjša.

Ako so pa štible in klasje dol do tal razbite, naj se pa njiva preorje in hitro kaj družega vseje.

Če je bila detelja sejana med žito, je pa toliko manj čakati s košnjo poškodovanega žita, ker detelja potem še vedno dá dober pridelek. Ako je toča prav zgodaj pobila ter tudi mlade deteljne rastlinice poškodovala, dobro je nekoliko detelje podsejati.

Sočivne rastline ne poženejo več po košnji, nasprotno pa, če so le vrhovi poškodovani, poženejo iz rastline stranski poganjki. Ako so po toči toraj le vršički odbiti, pregleda naj se njiva čez kakih 6 do 8 dni ter prevdara po številu stranskih poganjkov, ali se izplača njivo tako pustiti, ali pa v drugič obdelati.

Dokler je pesa majhna, zamore jo toča tako poškodovati, da ne raste več naprej; v tem slučajih se njiva z novimi sadikami podsadi. Ako je pa pesina korenika uže nekaj centimetrov debela, pa toča ne škodi mnogo, ker pesa novo listje požene.

Po toči poškodovan krompir požene nove štiblje, se ve da manj ali več na škodo korenin in gomb.

Krmska turšica, detelja, trava rastejo po toči le slabo, zato jih je bolje požeti, vsaj potem druga košnja več dá. Tako je tudi s travniki.

S konopljo in lanom, katerega je toča pobila, ni veliko več začeti, zato naj se ujiva najboljše v novič s kako drugo rastlino obdela.

Če je toča tako njivo poškodovala, da je na vsak način treba misliti na zopetno obdelanje njeno, nastane težavno vprašanje, s čem njivo obsejati. Kolikor prej je toča pobila, toliko več rastlin je na izbero, s katerimi se dá njiva vnovič zasaditi. Na vsak način je pa važno, da se setev ali saditev hitro izvrši, dokler ima zemlja še dovolj vlažnosti.

Po majnikovi toči je še vedno mogoče sejati ječmen, z grahoro mešan oves za klajo, turšico, fižol, konoplje, lan, zgodnji krompir in peso.

Do konca junija je še vedno mogoče sejati ječmen, ajdo, grahoro, repo, tudi še peso in prav zgodnji krompir.

V mesecu juliju je še čas sejati repo, grahoro in grah za krmo in ajdo. Do srede julija sme se še saditi pesa in sejati turšica za krmo.

Do srede avgusta se dá sejati grahor in grah za krmo, repo, ajdo za krmo. Skoz celi avgust se pa lahko seje šentjanževa rž.

Šentjanževa rž, katera se je v jeseni enkrat pokosila, dá prihodnje leto prav dober pridelek.

O vplivu drevesne podlage (divjaka) na žlahtno drevo.

Spisal Jäger.

Akoravno se je uže veliko pisalo o razmerji med podlago in požlahtnenim drevesom, vendar se nahaja v tej zadevi med sadjerejci še veliko napačnih nazorov. Veliko sadjerejcev, na pr. še vedno misli, da ima podlagini sok vpliv na dobroto sadú. Ako bi temu res tako bilo, potem bi morala biti jabelka in hruške, ki so cepljene na lesnike, tudi grenkega okusa, kakor je podlagini sad; nadalje bi morale biti hruške grenke, ki so rastle na drevesu, kojo je cepljeno na kutno, kajti kutna je tudi grenka; na divjo češpljo požlahtnena marelica morala bi biti po tem takem kislom-zagatnega okusa.

Podlaga (divjak) in žlahtni les sta sicer zvezana, pa v njih notranjih lastnostih vendar vedno dva različna dela. Kako je to mogoče pri tako tesni zvezi, tega dosedaj še veda ni mogla razložiti. Mi se toraj ravnamo le po dogodjajih. Nekoliko zamore služiti v dokaz ta okoliščina, da podlaga z mehkim lesom, to je, obstoječa iz rahle lesne vlaknine postane po cepljenji močnejša kot žlahtno deblo; ako je podlaga tanko vlaknasta in trdega lesa, pa podlaga zaostane v rašči na debelost proti žlahtnemu deblu. Vse to se pa tudi zamore zgoditi, če je žlahtno deblo bolj mehkega ali pa trdega lesa.

Mesto, koder je bilo drevo požlahtneno, ostane vzlic skupnemu redilnemu soku vendar vedno mejna črta. Ako kedo nad tem dvomi, posluži naj se dokaza z rudečo buko. Najmlajši les rudeče buke je namreč po odpadu listja v jeseni noter do časa, ko zopet drevo prične poganjati, vedno rudeč, med tem, ko je les navadne buke zelenkasto rumen. Vzamemo li rudečo buko, ki je bila požlahtnena na navadno buko, ter preiščemo mesto požlahtnitve, najdemo, da rudeči les natanko tamjenja, koder se prične podlaga.

Vpliv divjaka je ves drug kot ga je možno razložiti iz kemijskih dogodkov v soku. Ako je sad špa-

lirnega drevja večji in lepši, izvira iz tega, da je drevo v boljši zemlji in da je pravilno itd. Ako bi bilo mogoče z velikimi drevesci ravno tako ravnati, doseglo bi se ravno tako sadje.

Divjak vpliva tudi še na drug način. Ako ima slabo raščo zaradi pomanjkanja globoko segajočih močnih korenin, kakor na pr. kutna, ivančkovko jabelko, ostane se ve da drevo manjše in prične prej roditi. Na češpljevih podlagah požlahtnena marelice ne zmrznejo tako hitro kakor na mandeljnih, ker podlaga ne zmrzne. Breskvina drevesa, ki so skoz in skoz žlahtnega lesa, toraj tudi korenine, zmrznejo prav hitro in treba je zaradi tega pozimi tudi deblo zavarovati.

Iz tega se dá kmalu razložiti vpliv podlage, ne da bi bilo treba kaj v poštev jemati vpliv soka.

„Pomologische Monatshefte.“

O šentjanževi rži.

Vzlic mnogim pritožbam o pomankanji krme štejemo si v dolžnost, opozoriti naše gospodarje vnovič na šentjanževno rž. Brez dvombe se pri nas to žito še nekoliko premalo čišla. Posebno v kmetijah z navadnim kolobarjenjem, katerim krme primanjkuje, je šentjanževa rž posebno priporočljiva. Najboljša lastnost te rži je, da se uže v jeseni dá enkrat pokositi za krmo, ne da bi prihodnje leto kaj manj zrna dala.

Prvi pogoj pridelovanja te rži je zgodnja setev. Če se šentjanževa rž vseje ob času kot druga ozimna rž, potem se ve da ni misliti na jesensko košnjo.

V krajih s toplim in bolj suhim jesenskim vremenom seje se šentjanževa rž z ječmenom, ovsem, grahom ali z grahoro skupaj. Te rastline zarastejo bolj gsto njivo ter se pridelava precej krme.

Po zimi poginejo imenovane poletne rastline in šentjanževa rž ima prostor za raščo. Kakor vse vrste rži v svojih lastnostih malo stanovitnosti kažejo, tako je tudi šentjanževa rž lastnost, da se močno obraste, odvisna od zemlje in vremenskih razmer. Ako zadobi dobro zemljo z dežjem dovolj vlažnosti ter da je vreme bolj hladno, potem se rž bolj obraste. Koder so spomladi take vremenske razmere, je tudi bolje šentjanževno rž samo za-se sejati, ker se potem rž uže v jeseni zamore obrasti, kar je za iztvorenje zrna zelo važno. Praha je šentjanževi rži jako koristna.

Proti pozebljenji je šentjanževa rž tudi dosti bolj obvarovana kot katera druga ržena sorta. Zrna pa dá ta rž ravno tako mnogo, kot katera druga; čeravno je res, da je šentjanževa rž za moko nekoliko slabejša. Slama je dolga, trda in se jo zelo veliko pridelava. V kmetijah z malo senožeti se prideluje šentjanževa rž tudi za seno.

Kmetijske novice in izkušnje.

Kako pridelovati lepo salato „endivijo“.

Čez zimo pusti naj se stati na vrtu nekaj endivijinih rastlin, katere naj se pri posebno hudem mrazu nekoliko zavaruje. Spomladi naj se te rastline presade in sicer ne v bližino, katere druge zelenjade, ki ob enem sè salato cvetè. Ko je seme dozorelo, se ga shrani ter ravno sredi maja seje. Boljše je pa, če se to seme za drugo leto shrani ter vseje staro seme. Endivijino seme obdrži kaljivost celih deset let.

Dobro sredstvo proti metljaji v pljučah pri ovcah.

Ta bolezen, ki največkrat napade jagnjeta, predno so leto stara, obstoji v tem, da se zaredijo v pljučah

niti podobni črvi. Kot izvrstno sredstvo proti tej boleznij priporoča se dejati v jasli smerekinje veje. Ovece hlasto pojejo ne le jeglice, ampak tudi ljubad. Pri neki čedi jagnjetev, v kateri jih je uže veliko poginilo zaradi gori imenovane bolezni, je imenovano sredstvo hitro pomagalo in pozneje nobeno jagnje ni več poginilo.

Kako ohraniti votlo drevje.

Da se votlo drevje ohrani, ter tudi rodovitno ostane, naj se votlina dobro izsnaži ter z ilovico zamaže in na zunanji strani pa potem ilovica s katro nom premaže. Posebno velike votline starega drevja naj se ravno tako izčistijo ter potem kar navadno zazidajo z malto in opeko ali kamenjem.

Pridelovanje posebno velikih buč.

V Kaliforniji se tako-le dela, če se hoče posebno velike buče pridelovati: Izkoplje se četiroglata luknja 70 centimetrov široka in dolga ter 35 centimetrov globoka. Ta luknja se napolni do polovice s človeškim gnojem, na ta gnoj natrese se 6 centimetrov na debelo dobre gozdne zemlje. V to zemljo vtakne se kaljena bučina peška. Priporoča se dve ali tri peške vsaditi ter pozneje slabeje rastline izrjavati. Kakor hitro rastlina sad nastavi, se le en poganjk z najlepšo bučo pusti, drugo pa poruje in potrga. Ostali buči se pa podloži deska, da se zapreče gnjiloba. Ako se pozneje zopet stranski poganjki naredé, odtrga se tudi tisti. Na ta način se dajo pridelati velikanske buče, ki so neverjetno težke.

Podgane in miši prepodé se v kletih

s tem, da se stene, stropi in tla pobeli z apnom, v katerem je precej železnega vitrijola raztopljenega. V vsako luknjo in špranjo natrese se pa vitrijol. Vsphe je neki izvrsten, podgane in miši kar lezejo iz takih prostorov. Vsako spomlad mora se zopet ponoviti tako beljenje.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 26. Jaz imam precej veliko gozdno drevesnico, v kateri vsako leto več tisoč gozdnih sadik izgojim, in katere med posestnike rázdelim, bolj revnim brezplačno in bolj premožnim proti majhnemu plačilu, da se mi vsaj nekoliko stroški povrnejo. Ker bo v kratkem času tako željno pričakovana in za Notranjsko neobhodno potrebna postava, namreč pogozdovanje Krasa, potrjena, zategadel sklenil sem mojo drevesnico izdatno povečati. Zapazil sem pa, da mi sadike nič več tako uspešno nočejo rasti, kakor prva leta. Toraj prosim, kakošnega gnoja se mi je poslužiti in bi li ne bil pepel od bukovih d. v dober? (A. R. na C.)

Odgovor. Ako hočete na enem in istem prostoru večkrat zaporedom pridelovati gozdne sadike, morate na vsak način gnojiti. Za gnojenje gozdne drevesnice dalo se bode pa težko kaj drugega uspešno porabiti, kot mešanec (kompost). Mešanec naredi se pa tako-le: Vsi odpadki od poljedelstva, kot plevel, rušnja itd., potem blato iz ceste, drobne trske in žaganje iz drvarnice, pepel, prst itd. se znosi na kup, dobro premeša ter z gnojnico iz stranišča polije. Vsaka dva do tri mesece se kup premeče in premeša ter v novič z gnojnico polije; omenjati je treba, da od časa, ko se začne kup tako premetavati, ne sme na novo nič več zraven priti, ampak prične naj se z novimi odpadki drug kup delati. Čez kaki dve leti ali pa še poprej je mešanec goden ter izvrsten za vsako gnojenje, gotovo pa za gozdno drevesnico najboljši gnoj.

Ako uže za prihodnjo spomlad rabite gnoj za Vašo drevesnico, svetujem Vam sledeče: Naberite v gozdu pod listjem ali pa v razpokah starih dreves dobro prst, katero doma s pepelom pomešajte ter z gnojnico polite. Do spomladi dobro premešajte kake dvakrat ali trikrat ta kup in ga vselej z gnojnico iz stranišča polite. Prostor v drevesnici uže v jeseni globoko prekopljite, spomladi pa mešanca gori natresite ter celo leho poravnajte, tako da se mešanec s zgornjo plastjo dobro zmeša.

Vprašanje 27. Katera rastlina je najboljša za napravo žive meje in kako se živa meja napravi? (R. Z. v L.)

Odgovor. Najboljša in zato tudi največkrat porabljená rastlina za napravo žive meje je beli trn. Belega trna ste dve vrsti, z velikim listjem in z majhnim listjem. Belo trnje z velikim listjem je boljše, ker hitreje in močnejše raste. Za saditev so najboljše tri leta stare rastline, katere se tri četrt metra ena od druge sadé.

Vprašanje 28. Moja krava ima uže dolgo časa vneto vime, ne pomaga ji nobena reč. Naznanite mi še Vi kako sredstvo. (R. R. v M.)

Odgovor. Pri trdovratni vnetici vimena se je dostokrat izkazalo kot dobro sredstvo mazilo iz kafre, s katerim se namaže vime na dan dvakrat do trikrat. Mazilo se tako-le naredi: Kafra poškropi se v možnarji nekoliko s špiritom ter potem zdrobi v prah. S kafro zmeša se potem desetkrat toliko neosoljenega špeha. Pred molžo se ve da je treba vime umiti s toplo vodo in mjlom.

Tržne cene.

V Kranju, 30. junija 1885.

Na današnji trg je došlo 208 glav goveje živine in 78 prešičev.

	gl. kr.		gl. kr.
Pšenica, hektol.	6 82	Ajda, hektol.	5 85
Rež, "	5 85	Slama, 100 kil	2 —
Oves "	3 40	Seno, " " "	2 66
Tursica "	5 52	Špeh, fr. kila	— —
Ječmen "	5 52	Živi prešiči, kila	— —

V Ljubljani, 27. junija 1885.

Povprečna cena.

	Trg		Magaz.			Trg		Magaz.	
	gl. kr.	gl. kr.	gl. kr.	gl. kr.		gl. kr.	gl. kr.	gl. kr.	gl. kr.
Pšenica, hektol.	7 15	7 79	Sur. maslo, kila	— 84	—	—	—	—	
Rež "	5 36	6 23	Jajca, jedno . . .	— 3	—	—	—	—	
Ječmen "	4 87	5 13	Mleko, liter . . .	— 8	—	—	—	—	
Oves "	3 57	3 32	Gov. mēso, kila	— 64	—	—	—	—	
Soršica "	—	6 63	Telečje meso, "	— 68	—	—	—	—	
Ajda "	4 71	5 47	Prešič. meso, "	— 54	—	—	—	—	
Proso "	5 85	5 95	Koštrun "	— 34	—	—	—	—	
Koruza "	5 50	5 66	Kuretina, jedna	— 42	—	—	—	—	
Krompir, 100 kil	3 92	—	Golobje, jeden . .	— 17	—	—	—	—	
Leča, hektoliter	8 —	—	Seno, 100 kil . . .	1 60	—	—	—	—	
Grah "	8 —	—	Slama, " " " . . .	1 51	—	—	—	—	
Fižol "	8 50	—	Drva, trde, sež.	7 60	—	—	—	—	
Gov. mast, kila	94	—	" mehke, "	5 20	—	—	—	—	
Svinska mast "	82	—	Vino, rud., 100 l.	— 24	—	—	—	—	
Špeh, fr. "	56	—	" belo, "	— 20	—	—	—	—	
" prek. "	72	—							